

EESTI

**Küsitlused Ukrainast
pärit pagulaste seas:
vajadused, kavatsused ja
lõimumisprobleemid**

2023. aasta aruanne

Selles väljaandes avaldatud arvamused on autorite omad ega pruugi kajastada Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM) seisukohti. Aruandes kasutatud nimetused ja esitatud materjal ei väljenda IOMi arvamust mis tahes riigi, territooriumi, linna või piirkonna või selle ametivõimude õigusliku staatuse kohta ega mis tahes riigi, territooriumi, linna või piirkonna piiride kohta.

IOM on pühendunud põhimõttele, et inimlik ja korrapärane ränne on kasulik nii rändajatele kui ka ühiskonnale. Valitsustevahelise organisatsioonina teeb IOM rahvusvaheliste partneritega koostööd selle nimel, et aidata lahendada rändega seotud probleeme, parandada rändeteemade mõistmist, soodustada rände kaudu sotsiaalset ja majanduslikku arengut ning toetada rändajate inimväärikust ja heaolu.

Selle väljaande avaldamine on saanud võimalikuks tänu USA välisministeeriumi rahvastiku-, pagulas- ja migratsioonibüroo, Norra välisministeeriumi ja Saksamaa välisministeeriumi toetusele.

Väljaandja

Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon
Kagu-Euroopa, Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia
piirkondlik esindus
Dampfschiffstrasse 4/10-11, 1030 Viin, Austria
+43 1581 2222
Veebisait: <https://rovienna.iom.int/>
Kontakt: ROViennaDataResearch-Newsletter@iom.int

Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon
Eesti esindus

Hobujaama 4
Tallinn, Eesti
+372 677 8700
Veebisait: <https://estonia.iom.int/>
Kontakt: iomtallinn@iom.int

See aruanne on välja antud ilma, et IOM oleks seda ametlikult toimetanud.

Kaanefoto: sundrände jälgimise maatriksi küsitlus, mis tehti Ukraina pagulasega Eestis Narvas. © IOM 2024

Viide: Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM), aprill 2024. Eesti sundrände jälgimise maatriks „Ukraina kodanike vajadused ja kavatsused. Aastaruanne, 2023“, IOM, Tallinn, Eesti.

Lisateavet sundrände jälgimise maatriksi aruannete ja teabetoodete tingimuste kohta leiate aadressilt <https://dtm.iom.int/terms-and-conditions>

Avaldamise kuupäev: 11. aprill 2024

© IOM 2024

Mõned õigused kaitstud. See teos on tehtud kättesaadavaks litsentsi [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 IGO](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode) (CC BY-NC-ND 3.0 IGO) alusel.*

Täpsem teave: [autoriõigus ja kasutustingimused](#).

Seda väljaannet ei tohi kasutada, avaldada ega levitada peamiselt äriksu või rahalise hüvitise saamise eesmärgil, välja arvatud hariduseesmärkidel, näiteks õpikutesse lisamiseks.

Load: taotlused ärieesmärgil kasutamiseks või edasiste õiguste ja litsentside saamiseks esitada aadressil publications@iom.int.

* <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode>

SISUKORD

1. Sotsiaaldemograafiline profiil	6
2. Kavatsused	8
3. Haridus ja tööhõive: profiil ja väljavaated	10
4. Registreerimine ja kaasamine	15
5. Vahetud vajadused ja abi	17
6. Probleemid	18
7. Metoodika	19

PEAMISED TÄHELEPANEKUD

Viis peamist päritolupiirkonda*:

- Harkiv (13%)
- Donetsk (11%)
- Herson (10%)
- Kiievi linn (8%)
- Zaporižžja (8%)

* Ukraina piirkonnad.

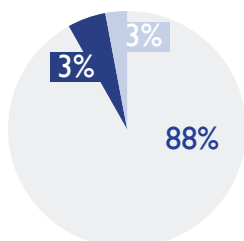
Vajadused*:

- Keelekursused (32%)
- Rahaline toetus (27%)
- Tööhõive (25%)
- Tervishoiuteenused (20%)

*Võimalik valida mitu vastust.

Kavatsused:

- Ei kavatse lähiajal kolida
- Päritolupiirkonda Ukrainas
- Teise riiki

Kolm enim soovitud sihtkohta:

- Saksamaa
- Poola
- Norra

Saadud abi*:

- Transport (84%)
- Toit (76%)
- Rahaline toetus (64%)
- Keelekursused (47%)

*Võimalik valida mitu vastust.

Tööturul osalemine:

81%
Aktiivne
elanikkond

19%
Mitteaktiivne
elanikkond

Kaasamisprobleemid*:

42%
Keelebarjäär

33%
Töö
puudumine

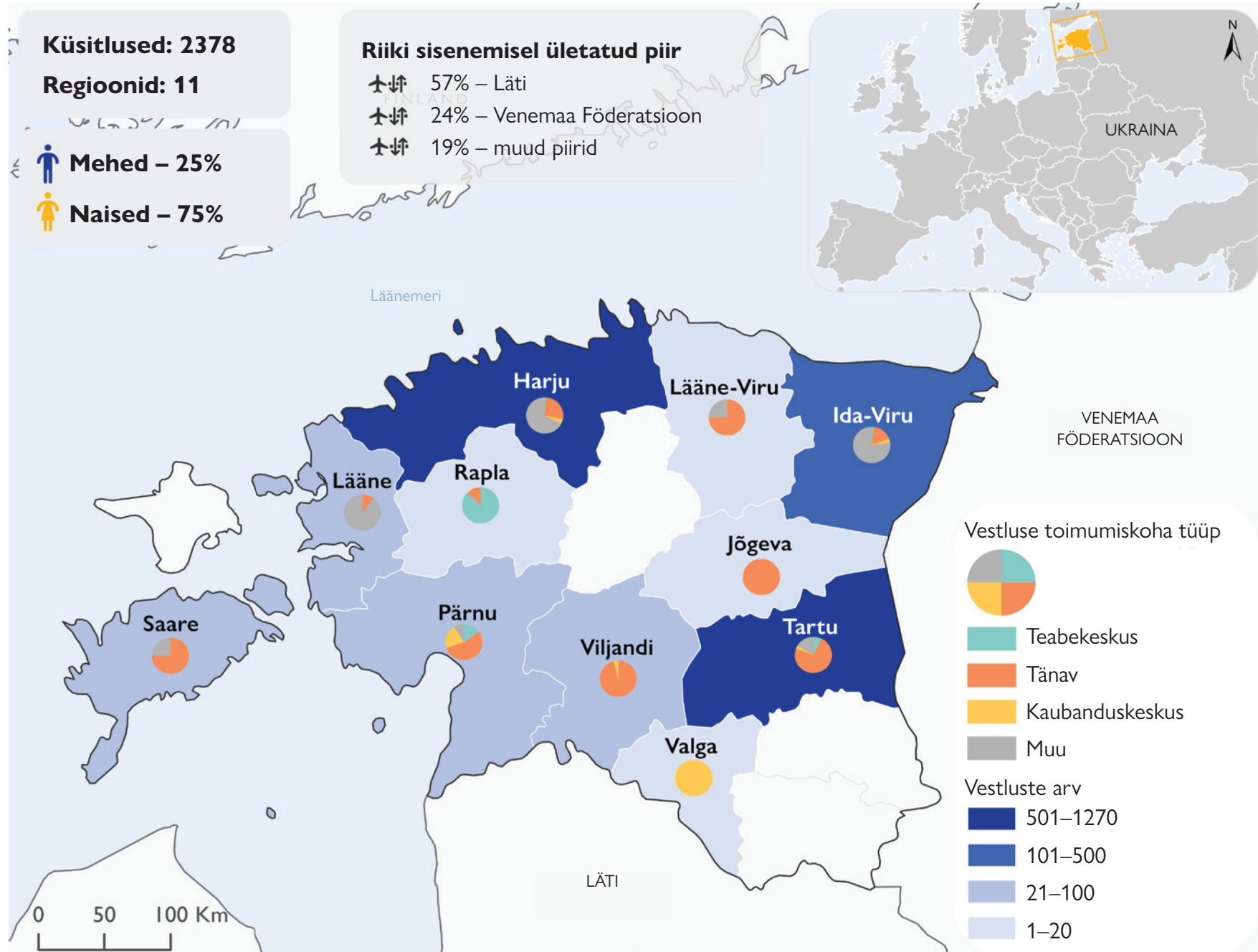
21%
Eluase

13%
Finantsprobleemid

*Võimalik valida mitu vastust.

I. kaart: küsitluste arv ja andmekogumise kohad Eestis 2023. aastal

See kaart on illustratiivne. Kaardile märgitud piirid ja nimed ning kaardil kasutatud märgistused ei ole IOMi ametlik ega kinnitatud teave.

I. Sotsiaaldemograafiline profiil

Päritolupiirkond

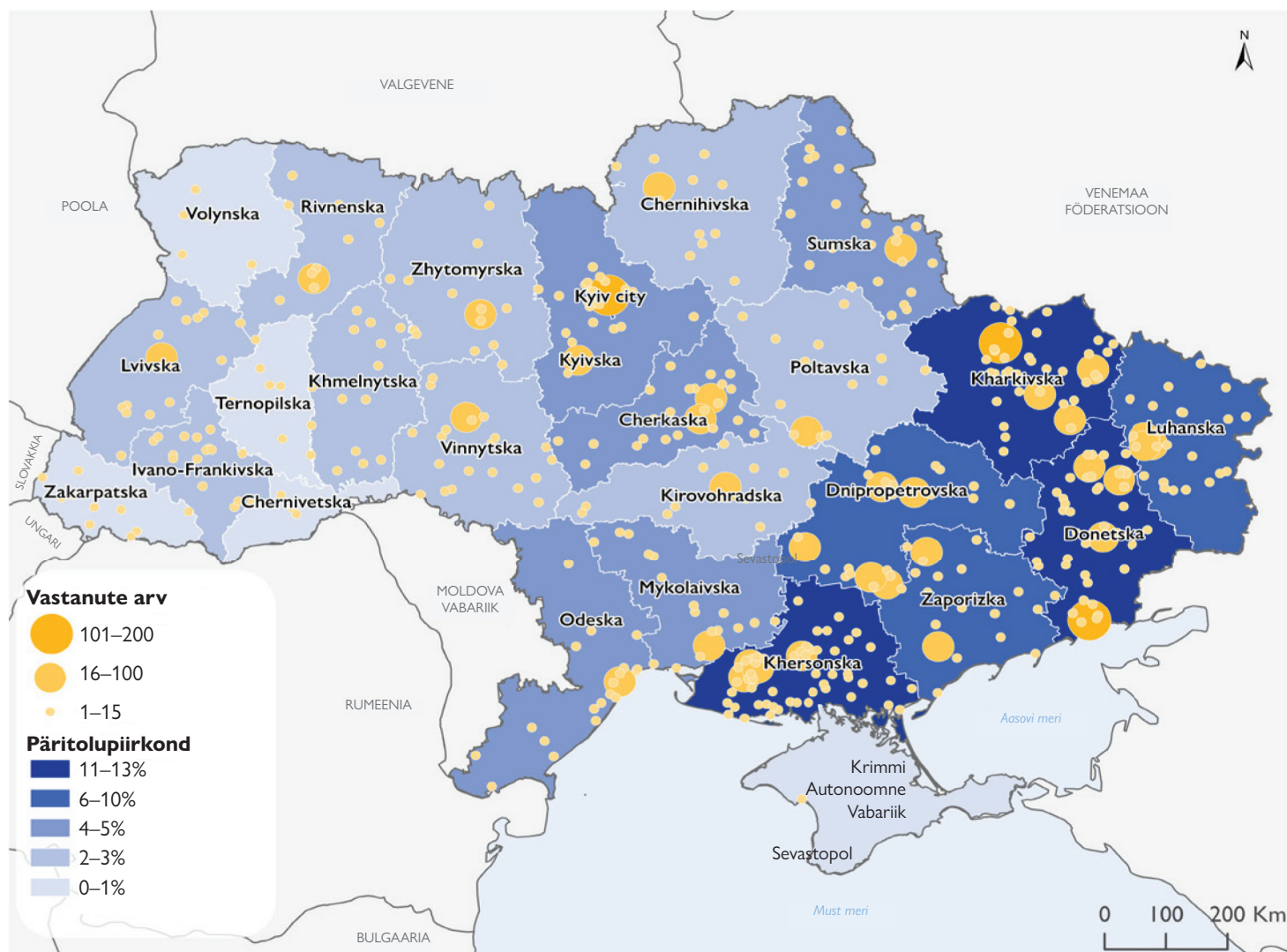
Selle uuringu jaoks küsitletud vastajad pärinesid Ukraina mitmest piirkonnast, eelkõige riigi ida- ja lõunaosast.

Enamik vastanutest (57%) pärines vaid kuuest piirkonnast, kus oli nende sünnikoht või alaline elukoht enne Ukrainast lahkumist, nimelt Harkivist (13%), Donetskist (11%), Hersonist (10%), Kiievi linnast (8%), Zaporizžjast (8%) ja Dnipropetrovskist (7%). Teised laialdaselt esindatud päritolupiirkonnad olid

Luhansk (5%), Mökolajiv (4%), Odessa (4%) ja Kiiev (4%). Ülejäänud vastajad (26%) elasid 14 muus Ukraina piirkonnas.

Nende hulka kuulusid Tšerkassõ, Sumõ, Poltava (igaüks neist 3%), Tšernihiv, Kirovohrad, Vinnõtsja, Žõtomõr (igaüks neist 2%), Ivano-Frankivsk, Hmelnõtskõi, Lviv, Rivne, Taga-Karpaatia, Volõõnia (igaüks neist 1%).

2. kaart: päritolupiirkond enne Ukrainast lahkumist (%)

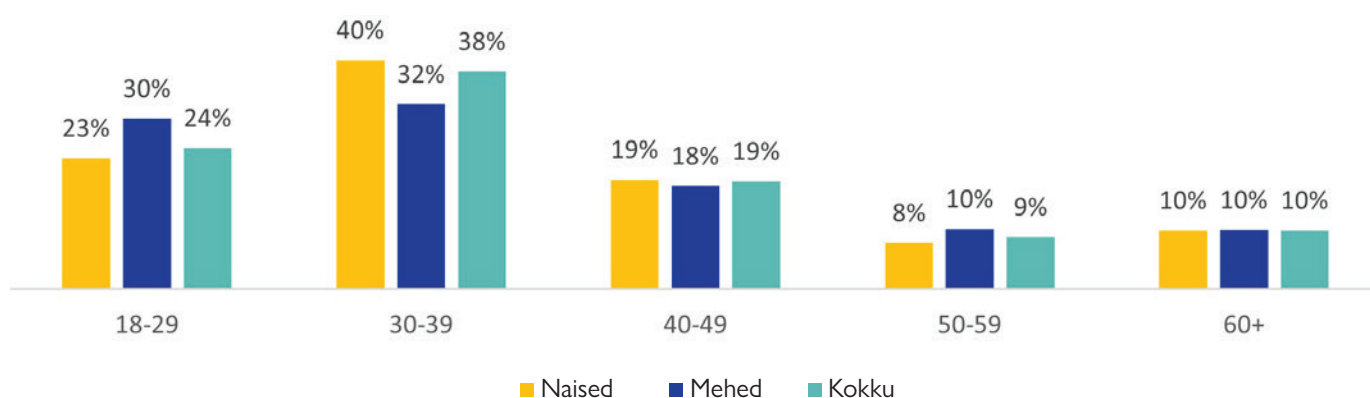
See kaart on illustratiivne. Kaardile märgitud piirid ja nimed ning kaardil kasutatud märgistused ei ole IOMi ametlik ega kinnitatud teave.

Sugu ja vanus

75% vastanutest olid naised, samas kui mehed moodustasid valimist 25%. Üle kolmandiku vastanutest olid 30–39aastased (38%), neile järgnesid 18–29aastased (24%) ja 40–49aastased (19%). Valimisse kuuluvate naiste keskmine vanus (39 aastat) oli kõrgem kui meeste

oma (38 aastat). Naiste seas oli suurim 30–39aastaste vanuserühm (40%), millele järgnesid 18–29aastased (23%). Meeste seas oli enim esindatud 30–39aastaste vanuserühm (32%), millele järgnesid 18–29aastased (30%).

Joonis 1. Vanus soo järgi ja kokku (%) (N = 2378)

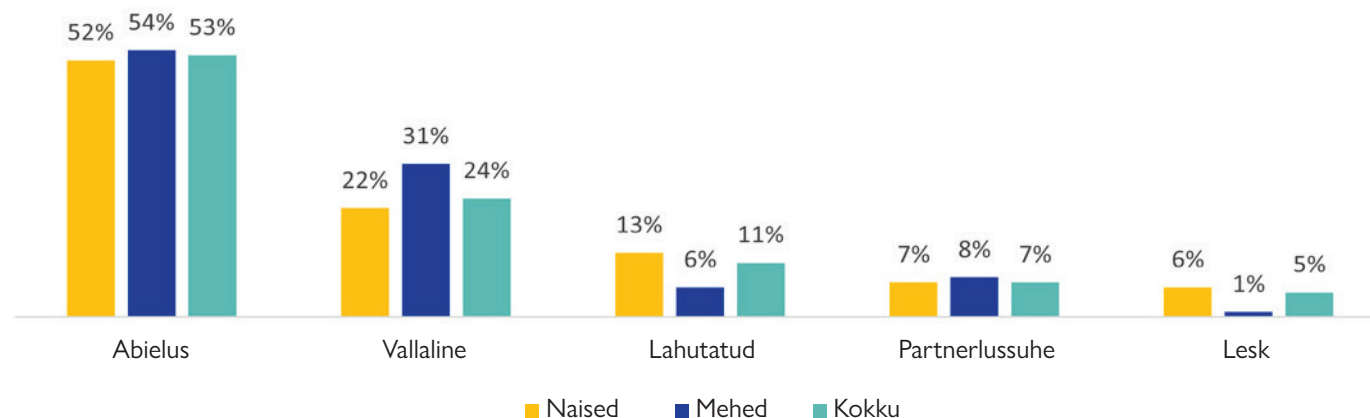

Perekonnaseis

Üle poole vastanutest oli abielus (53%), samas kui 24% olid vallalised. Teised olid lahutatud või partnerlussuhtes (vastavalt 11% ja 7%). Ülejäänud 5% vastanutest olid lesed. Abielus olevate vastajate osakaal oli meeste

seas veidi suurem kui naiste seas (54% vs. 52%), samas kui naiste puhul oli leskede osakaal suurem (6% vs. 1%). Seevastu väitis rohkem mehi kui naisi, et nad on vallalised (31% vs. 22%).

Joonis 2. Perekonnaseis soo järgi ja kokku (%) (N = 2378)

2. Kavatsused

Kolida mujale või jääda paigale

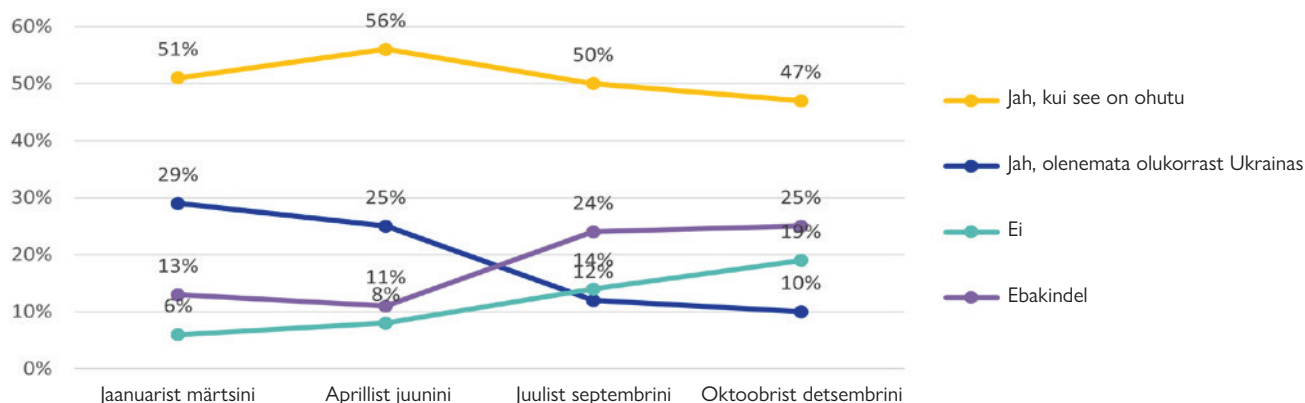
90% vastanutest kavatses lähitulevikus jääda Eestisse oma praegusse elukohta (88%) või mõnda teise paika (2%). 3% kavatses suunduda mõnda teise riiki ja veel 3% plaanis naasta oma päritolukohta Ukrainas. Ülejäänud 4% ei olnud oma plaanides kindlad.

Naised jäid veidi suurema tõenäosusega oma praegusse elukohta kui mehed (89% vs. 87%). Lisaks asusid naised väiksema tõenäosusega mõnda välisriiki elama kui mehed (3% vs. 5%).

50% vastanutest kavatses Ukrainasse tagasi pöörduda, kui see on ohutu, samas kui 14% ei kavatses üldse tagasi pöörduda. 16% kavatses naasta olenemata olukorrast riigis. Ülejäänud 20% ei ole oma plaanides kindlad.

Aja jooksul vähenes nende vastajate osakaal, kes kavatsesid Ukrainasse tagasi pöörduda.

Joonis 4. Kavatsus tagasi pöörduda, kui see on ohutu, 2023 (%) (N = 2378)

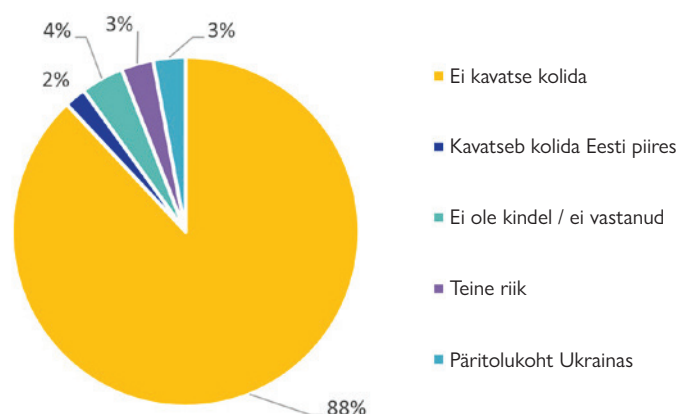

Kavandatav paigale jäämise aeg

Vastajatelt, kes kavatsesid asuda Eesti piires ümber, naasta Ukrainasse oma päritolukohta või valida mõne muu riigi (N = 169), küsiti, kui kauaks nad eeldatavasti jäävad oma praegusse asukohta. 39% neist kavatses jääda vähem kui nädalaks ja veel 17% üheks kuni kolmeks

Aasta esimesel poolel soovis tagasi pöörduda keskmiselt 53%, mis kahanes aasta teisel poolel 48%-le. Nende vastajate arv, kes olid kindlalt otsustanud pöörduda Ukrainasse tagasi sõltumata sealsest olukorrast, vähenes märkimisväärselt, 27%-lt 12%-le. Lisaks kasvas pidevalt nende vastajate osakaal, kes ei ole oma tagasipöördumisega seotud plaanides kindlad: 6%-lt 2023. aasta esimestel kuudel 25%-le sama aasta viimastel kuudel.

Joonis 3. Vastajate kolimisega seotud kavatsused (%) (N = 2378)

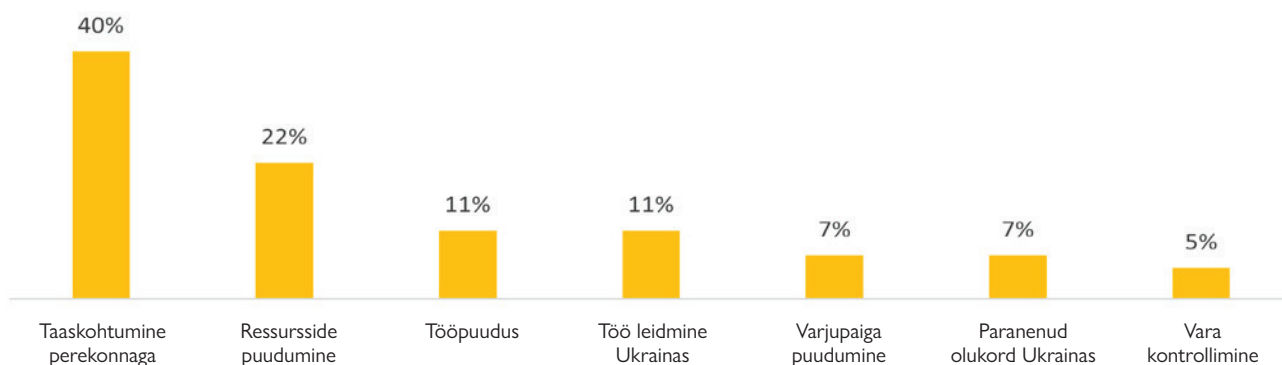
kuuks. 14% kavatses jääda vähem kui üheks kuuks, 12% aga kolmeks kuni kuueks kuuks. 9% kaalus paigale jäämist kuueks kuuks kuni aastaks, 5% aga kauemaks kui üheks aastaks. 5% jäi oma asukohta jäämise aja suhtes ebakindlaks.

Kavandatav sihtpiirkond Ukrainas ja tagasipöördumise põhjused

Kõik vastajad, kes kavatsesid Ukrainasse tagasi pöörduda (N = 56), väljendasid kavatsust naasta oma päritolupiirkonda. Neist, kes kavatsesid tagasi pöörduda, nimetas 40% peamise eesmärgina pereliikmetega taasühinemist, samas kui 22% märkis, et tagasipöördumine on tingitud

ressursside puudumisest Eestis. Lisaks nimetasid teised töövõimaluste puudumist või töö leidmist Ukrainas (kumbki 11%), samuti varjupaiga puudumist või olukorra paranemist Ukrainas (kumbki 7%). 5% kavatses oma vara kontrollida.

Joonis 5. Põhjused, miks Ukraina valiti sihtkohana, kokku (%) (N = 56; võimalik valida mitu vastust)

Vahetud vajadused pärast tagasipöördumist

Neist vastanutest, kes kavatsesid Ukrainasse tagasi pöörduda (N = 56), märkis kümme, et nende esmane vajadus on rahaline toetus, samas kui viis vajadis transporti. Muude vajaduste hulka kuulusid töökoha leidmine (neli

vastajat), eluase (kolm vastajat), meditsiinivajadused ja teave (kummagi puhul kaks vastajat). Lisaks väitsid 30 vastajat, kes kavatsesid Ukrainasse tagasi pöörduda, et nad ei vaja viivitamatut toetust.

Kavandatav sihtriik

Nende hulgas, kes kavatsesid minna mõnda teise riiki (N = 78), olid kaks peamist sihtkohta Saksamaa ja Poola (vastavalt 20 ja 14 vastajat). Kümme vastajat kavatsesid kolida Norrassa. Teised vastajad kavatsesid asuda ümber Soome (seitse vastajat), Kanadasse (neli

vastajat), Leetu ja Tšehhi (kummagi puhul kolm vastajat), Šveitsi ja Hollandisse (kummagi puhul kaks vastajat) ning Horvaatiasse, Iisraeli, Itaaliasse, Liechtensteini, Portugali, Rumeeniasse, Hispaaniasse ja Ameerika Ühendriikidesse (kõigi puhul üks vastaja).

Kavandatava sihtkoha valimise põhjused

Küsitlusel paluti vastajatel, kes kavatsesid kolida teise riiki (N = 78), märkida põhjused, miks nad valisid kavandatud sihtkoha. 33% nimetas sõprade olemasolu sihtriigis olulise tegurina, mis mõjutab nende otsust. Lisaks mainis 22% vastanutest, et sugulastel oli sihtriiki ümberasumise otsuse tegemisel määrav roll, samas kui

15% viitas kaitsesüsteemile. 8% mainis sihtriigis pakutavaid töövõimalusi, 6% viitas aga majutuse kättesaadavusele kui nende otsust mõjutavale tegurile. Mõned vastajad mainisid tööpakkumist (neli vastajat), laste koole ja teisi isikuid sihtriigis või seda, et nad elasid seal (kolm vastajat).

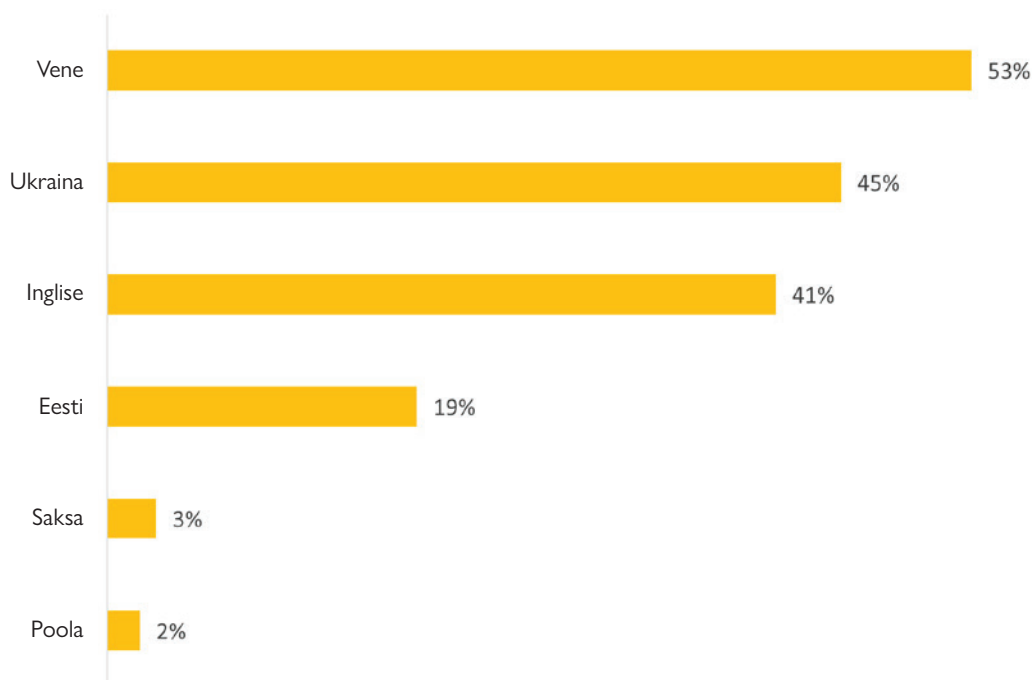
3. Haridus ja tööhõive: profiil ja väljavaated

Peamine keel

Üle poole vastanutest (55%) räägib kodus põhikeelena ukraina keelt, samas kui vene keel oli vastanute seas teine kõige levinum keel (45%). Kui neilt küsiti muude kõneldavate keelte kohta, nimetas 53% kõigist

vastanutest vene keelt ja veel 45% ukraina keelt. Lisaks rääkis 41% vastanutest inglise ja 19% eesti keelt. Teiste nimetatud keelte hulgas olid saksa (3% vastanutest) ja poola keel (2%).

Joonis 6. Muud räägitavad keeled (%) (N = 2347; võimalik valida mitu vastust)

Eesti keele oskus ja kursused

1281 vastajast 67% oli käinud eesti keele kursustel, samas kui 33% ei olnud. 97% küsitletutest märkis, et eesti keele kursusi pakuti tasuta, 3% pidi aga nende eest maksma. 420 vastajat väitis, et nad ei registreerinud ennast eesti keele kursustele. Peamised põhjused olid järgmised: ajapuudus (61%), lapsehoolduskohustusest tingitud ajapiirangud

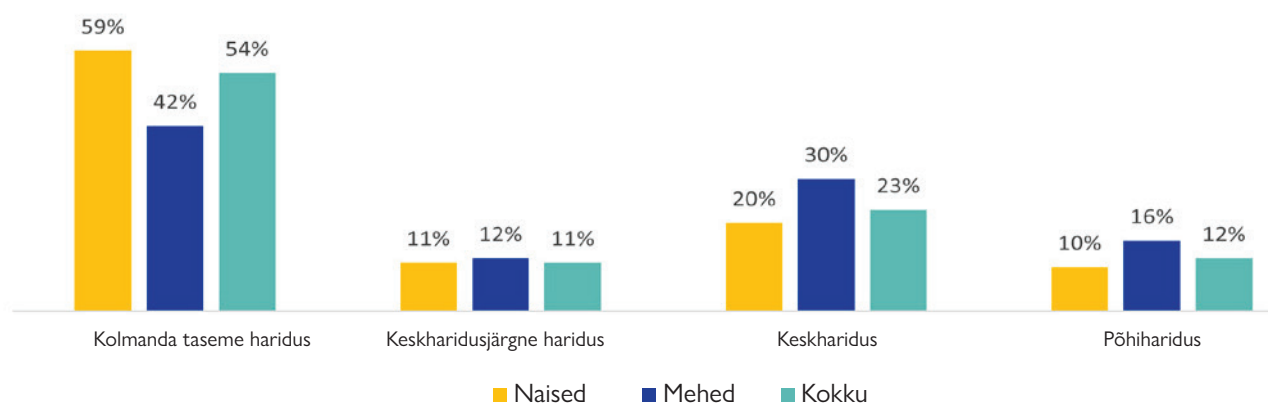
(12%), teabe puudumine selle kohta, kus kursusi läbida (9%), ja eesti keele õppimise vajaduse puudumine (9%), rahalised piirangud (4%), rahulolematuse eesti keele kursuste kvaliteediga (3%) ning huvi puudumine eesti keele õppimise vastu (2%).

Haridustase

Üle poole vastanutest (54%) oli omandanud kolmanda taseme hariduse. 45%-l oli kesk-/kutseharidus või põhiharidus (vastavalt 23% ja 12%). Lisaks mainis 11%, et neil on keskharidusjärgne haridus. Vastanute seas

oli naiste puhul suurem tõenäosus, et nende kõrgeim haridustase oli kolmanda taseme haridus (59% vs. 42%), samas kui meeste kõrgeim haridustase oli suurema tõenäosusega kesk-/kutseharidus (30% vs. 20%).

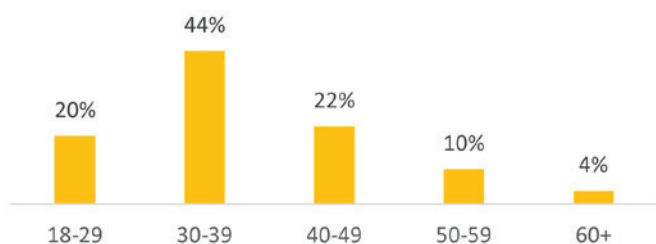
Joonis 7. Haridustase soo järgi ja kokku (%) (N = 2378)

Tööhõive pärast sundrännet

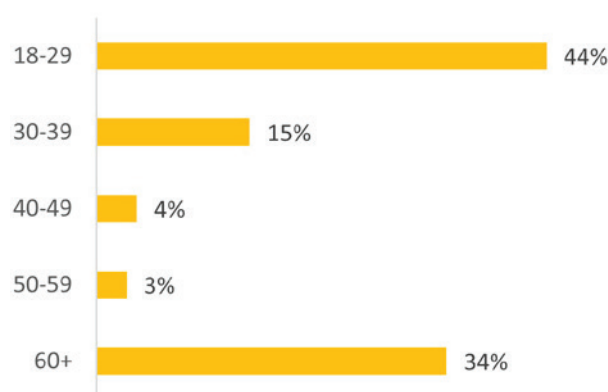
Vestluse pidamise ajal kuulus 81% vastanutest tööjõu hulka. Samal ajal jäi 19% tööelistest elanikest mitteaktiivseks. Aktiivsete vastanute hulgas on kõige rohkem 30–39aastaseid (44%), samas kui mitteaktiivsete inimeste seas olid suurima osakaaluga 18–29aastaste (44%) ning 60aastaste ja vanemate (34%) vanuserühmad.

Joonis 8. Aktiivne elanikkond vanuse järgi (%) (N = 1856)

Aktiivsest elanikkonnast (81%, N = 1856) 58% käib tööl. Neist 54%-l on alaline töökoht, 2% on päevatöötajad ja 2% füüsilisest isikust ettevõtjad. Ülejäänud 22% teatas, et on töötud. Meestel on suurema tõenäosusega töökoht kui naistel (78% vs. 63%), samas kui füüsilisest isikust ettevõtjate osakaal on naiste seas suurem kui meeste seas (3% vs. 1%).

Joonis 9. Mitteaktiivne elanikkond vanuse järgi (%) (N = 447)

Mitteaktiivsete vastajate (19%, N = 447) seas hõlmasid tööturult eemale jäämise põhjused õpinguid (7%), pensionile jäämist (7%), lapsehoolduspuhkust (4%) ja seda, et ei otsitagi tööd (1%).

Tööhõive enne sundrännet

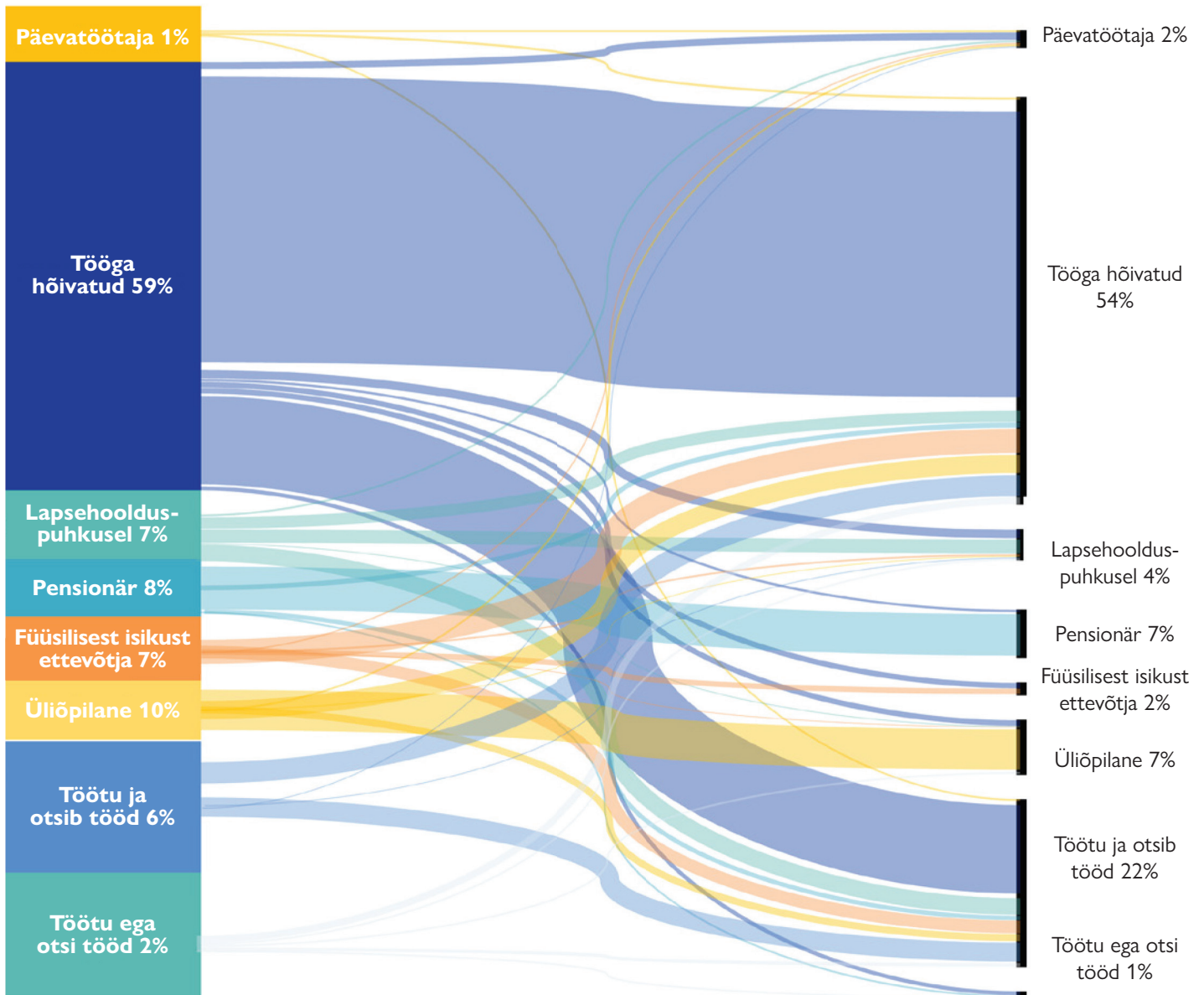
Ligi kolm neljandikku vastanutest (73%) osales enne Ukrainast lahkumist aktiivselt tööturul, s.o veidi madalam kui praegune Eesti tööturul osalemise määr (81%). Ülejäänud 27% ei kuulunud tööjõu hulka.

Neist vastanutest, kes kuulusid varem tööjõu hulka (73%, N = 1731), töötas 67% (59% alalise töökohaga, 7% füüsilisest isikust ettevõtjana, 1% päevatöötajana). 6% olid enne Ukrainast lahkumist töötud. See osutab tööhõive määra märkimisväärsele langusele: 67%-lt 58%-le pärast ümberasumist.

Mitteaktiivsete vastajate seas (27%, N = 646) hõlmasid tööjõu hulka mittekuulumise põhjused muu hulgas lapsehoolduspuhkust (7%), pensionile jäämist (8%), õpinguid (10%) ja seda, et ei otsita aktiivselt tööd (2%).

Enne ümberasumist oli naistel aktiivse elanikkonna hulgas suurema tõenäosusega töökoht kui meestel (93% vs. 88%). Samuti oli suuremal osal naistest alaline töökoht (82% vs. 76%). Siiski oli võrreldes naistega (9%) meeste seas rohkem neid, kes teatasid, et nad on füüsilisest isikust ettevõtjad (10%).

Joonis 10. Staatus enne ja pärast sundrännet (%) (N = 2378)

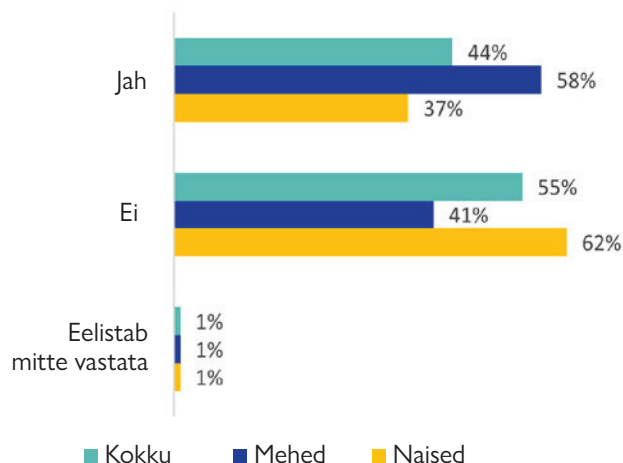
Tööturul aktiivsed isikud

Töökoha sobivus

Kokkuvõttes märgib vähem kui pool vastanutest (44%), et praegune töökoht Eestis vastab nende haridustasemele ja töökogemusele. Tähelepanuväärne on see, et mehed (58%) olid võrreldes naissoost vastajatega (37%) töökoha vastavusega rohkem rahul.

Nende seas, kelle akadeemiline ja tööalane taust ei vastanud praegusele töökohale, olid ilmsed erinevused: märkimisväärsel osal neist oli kolmanda taseme haridus (64%), väiksemal osal keskharidus (20%) ja 10%-l keskharidusjärgne haridus.

Joonis 11. Töökoha sobivus soo järgi (%) (N = 1027)

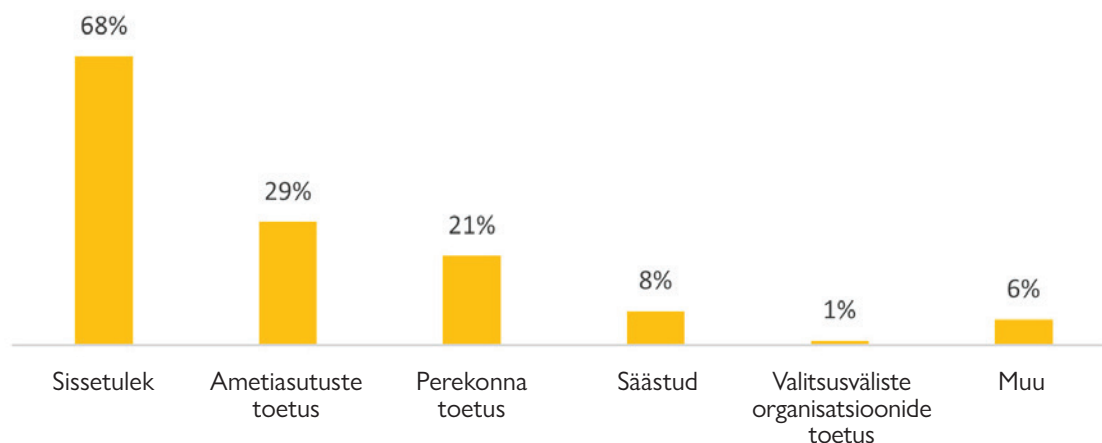
Kulude katmise võime

91% vastanutest teatas, et nende keskmine sissetulek on piisav, et katta Eestis igakuiseid kulusid, samas kui 9% teatas, et nende sissetulekust ei piisa kulude katmiseks. Enamik nii aktiivsetest kui ka mitteaktiivsetest isikutest teatas, et nende sissetulek on igakuiste kulude katmiseks piisav (vastavalt 92% ja 90%).

Neist, kes vastasid küsimusele selle kohta, milliste vahenditega nad oma igapäevakulutuste eest tasuvad

(N = 1772), nimetas enamik (68%) tööga teenitud sissetulekut. 29% nimetas ametiasutuste või valitsuse toetust, 21% sai toetust oma perekonnalt ja sugulastelt ning 8% tugines säästudele. 1% vastanutest sai toetust valitsusvälistelt ja humanitaarabiorganisatsioonidelt.

Joonis 12. Rahalise toetuse allikad (%) (N = 1772; võimalik valida mitu vastust)

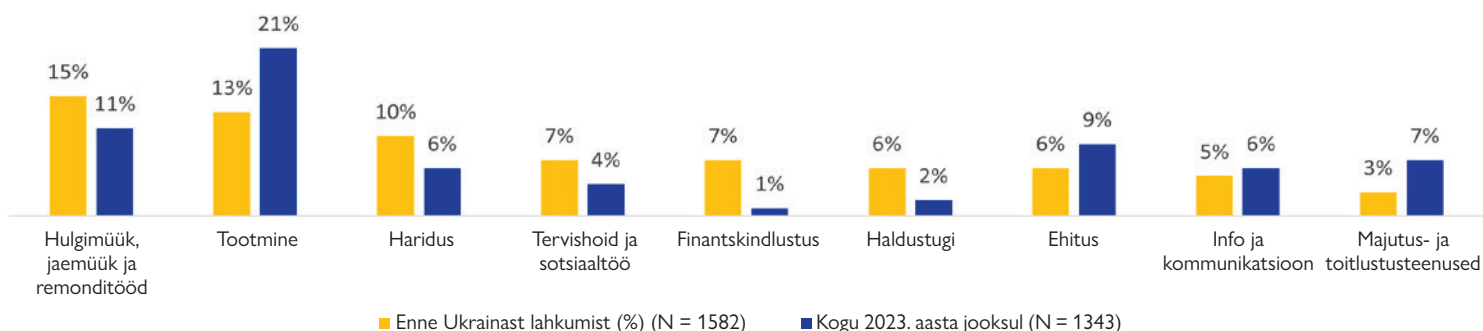

Tööhõivesektor

Nende vastajate seas, kes olid Ukrainas töötanud, olid peamised valdkonnad tootmine, hulgimüük, jaemüük, remonditööd ja ehitus. 2023. aasta jooksul täheldati, et ehitussektoris töötavate meeste osakaal oli võrreldes

naistega suurem (18% vs. 30%), samas kui hulgi-, jaemüügi- ja remonditeenuste sektoris oli naisi rohkem kui mehi (14% vs. 4%).

Joonis 13. Peamised tööhõivesektorid Ukrainas võrreldes Eestiga (%)

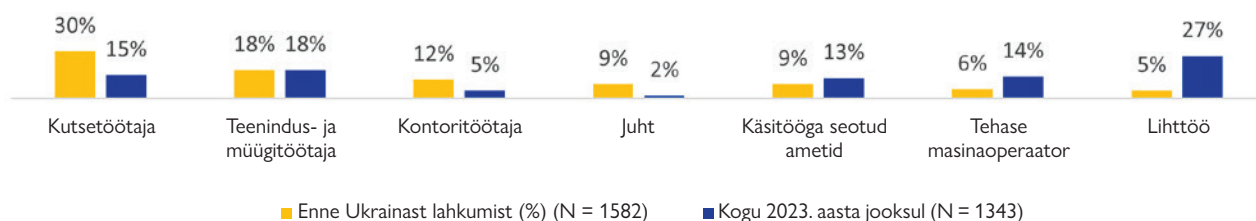

Amet

Vastajate ametitega seoses toimusid enne Ukrainast lahkumist ja pärast Eestisse kolimist muutused. Kutsetöötajate osakaal vähenes 30%-lt 15%-le. Teisest küljest töötas sama suur osa inimestest teenindus- ja

müügitööl (18%). Lihttöölise osakaal kasvas 5%-lt 27%-le. Seevastu juhtivatel ametikohtadel töötavate isikute osakaal vähenes 9%-lt 2%-le.

Joonis 14. Peamised ametid Ukrainas võrreldes Eestiga (%)

Tööturul mitteaktiivsed isikud

Mitteaktiivne elanikkond (N = 447) koosneb isikutest, kes ei otsi aktiivselt tööd, sealhulgas üliõpilased (38%), pensionärid (34%), lapsehoolduspuhkusel olevad isikud (21%) ja töötud, kes ei otsi tööd (7%).

Mitteaktiivsete vastajate hulgas märkis 6% naistest ja 1% meestest, et nad ei otsi aktiivselt tööd, kuigi on töötud. Tasub märkida, et vanemapuhkusel on 21% naistest, samas kui meeste seas on see näitaja alla 1%.

Töötuga otsi tööd

Isikud, kes on töötud ega otsi aktiivselt tööd (N = 31), märgivad, et nende tööturult eemaloleku põhjuseks on peamiselt tervises seisund (32%) või perekondlikud kohustused (29%), näiteks laste, eakate pereliikmete

või puuetega inimeste eest hoolitsemine. Mõned kavatsesid peagi lahkuda (16%), samas kui 6% ei tunne selleks vajadust. Ülejäänud 9% nimetas muid põhjusi.

4. Registreerimine ja kaasamine

86% neist oli juba registreerunud ajutise kaitse staatuse saamiseks või taotlenud Eesti riigiasutustelt muud liiki kaitse staatust. Nende hulgast, kes ei esitanud taotlust ega registreerunud (13%, N = 320), väitis 70%, et neil ei ole õigust ajutist kaitset saada, samas kui 18% kavatses

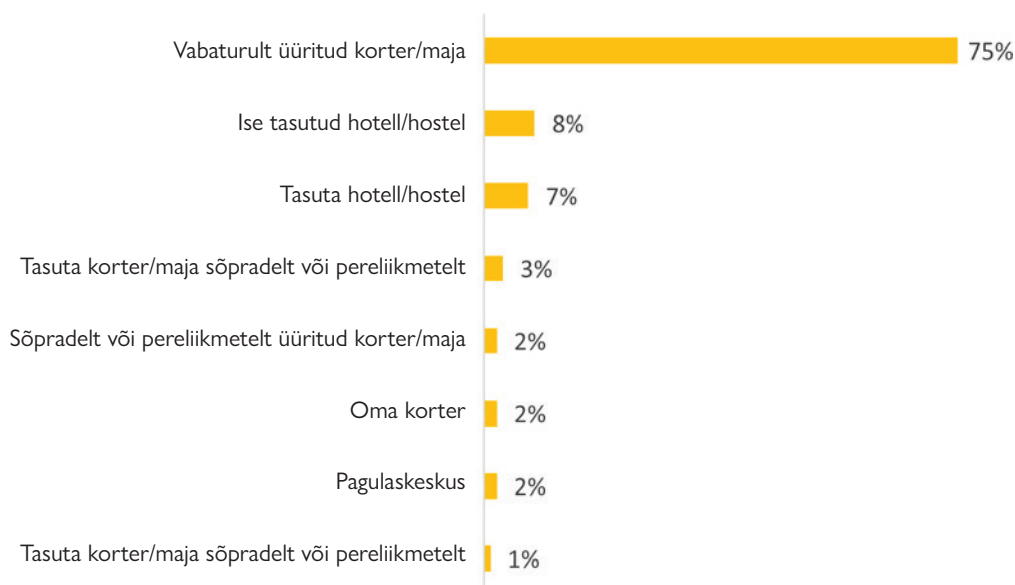
Eestist peagi lahkuda. 9% kavatses ennast registreerida. Ülejäänud 3% vastanutest kas ei teadnud, kuidas ennast ajutise kaitse saamiseks registreerida, või nimetasid muid põhjuseid, miks nad jätsid ennast registreerimata.

Majutus

75% vastanutest teatas, et elab vabaturult üüritud korteris, samas kui 8% elas oma kulul hotellites või hotellides. 7% elas hotellides või hostelites ja 3% sõprade juures ilma selle eest tasu maksmata, 2% üüris

sõprade või perekonna juures elamispiinda ning veel 2%-l oli oma korter või nad elasid pagulaskeskustes. Ülejäänud 1% elas sõprade või pereliikmete pakutavates korterites, ilma et nad oleksid selle eest maksnud.

Joonis 15. Vastanute majutus (%) (N = 2378; võimalik valida mitu vastust)

71% vastanutest soovis jääda oma praegusse majutuskohta nii kauaks kui võimalik. Veel 17% märkis, et nad kavatsesid elada oma praeguses majutuskohas kuni Ukrainasse tagasipöördumiseni, samas kui 1% märkis, et nad kavatsesid jääda seni, kuni nende majutuskoht on tasuta saadaval. 7% vastanutest ei olnud kindlad,

kui kauaks nad oma praegusse majutuskohta jäävad, ülejäänud 3% nimetas aga muid tegureid, näiteks seda, et oodati võimalust leida parem korter või lõpetada õpingud.

Rahaasjad

Küsitlus hõlmas spetsiaalseid küsimusi kõigile vastajatele, kes olid Eestis viibinud kauem kui kolm kuud (N = 1769). Nendes küsimustes keskenduti nende kaasamis- ja registreerimisteenustele, sealhulgas rahastuse, hariduse ja konsulaarteenuste kättesaadavusele.

Rahaasjadega seoses teatas 69% vastanutest, et neil ei ole probleeme välismaa deebet- või krediitkaartidega oma rahalistele vahenditele ligipääsemisel. 30% ei saanud sularahaautomaadist sularaha välja võtta ega oma deebet- või krediitkaardiga makseid teha.

Laste haridus

53%-l kõigist vastanutest olid lapsed. Nende hulgas täpsustas 708 vastajat, kas nende lapsed käivad kohalikes koolides ja lasteaedades.

Nende vastanute seast oli 62% oma lapsed õppeasutusse registreerinud ja nende lapsed käisid kohalikes koolides. 31% lasi oma lastel osaleda nii kohalikus kui ka Ukraina veebipõhises õppetöös, samas kui 5% registreeris oma lapsed Ukraina veebipõhisele õppetöele.

Ülejäänud 2% ei olnud suutnud tagada oma lastele kohta üheski haridusasutuses. Need vastajad, kes märkisid,

Tervishoiuteenuste osutamise takistused

Kui uuriti tervishoiuteenustega seotud takistusi, töid vastajad esile peamised probleemid, millega nad tervishoiuteenuste otsimisel kokku puutuvad.

Need, kes andsid selle küsimuse kohta teavet (N = 1282), nimetasid kõige sagedamini järgmisi takistusi: pikad järjekorrad (23%), teenuse maksumus (10%), teenuste kättesaamatus (8%), keelebarjäär (7%), diskrimineerimine (1%).

Konsulaarteenused

Üle kolme kuu Eestis elanud vastanutest (N = 1772) 85% märkis, et nad teavad, kuidas võtta ühendust oma konsulaaresindajatega, samas kui 15% vastanutest

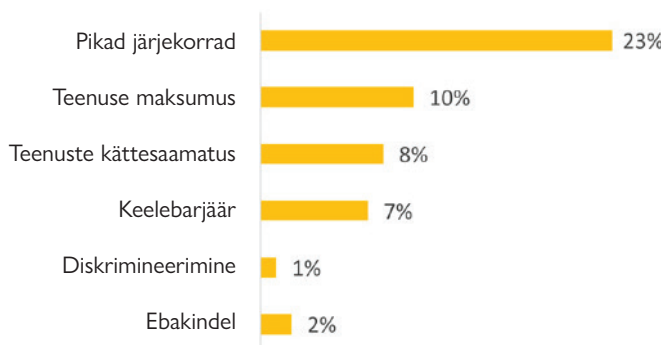
Ülejäänud 1% eelistas mitte vastata.

97% vastanutest teatas, et neil on Eestis isiklik pangakonto, samas kui ainult 3%-l ei olnud. Nende seas, kes märkisid, et nad ei ole Eestis isiklikku pangakontot avanud (N = 48), mainis 58%, et nad kavatsesid konto avada, samas kui 31% teatas, et neil ei ole pangakontot vaja. Muude põhjustena nimetati selleks õiguse puudumist (4%), kavatsust peagi lahkuda (2%) ja ebakindlust seoses sellega, kuidas pangakontot avada (2%).

et nende lapsed ei ole kooli registreeritud (N = 15), kavatsesid lapsed registreerida või esitasid muid täpsustamata selgitusi.

2023. aasta esimesel poolel käis kohalikes koolides 45% lastest, samas kui teisel poolaastal kasvas see näitaja 70%-le. Seevastu nii kohalikus koolis kui ka veebiõppes õppima asunute osakaal langes 42%-lt esimesel poolaastal 26%-le teisel poolaastal.

Joonis 16. Peamised takistused tervishoiuteenuste osutamisel (%)
(N = 1282; võimalik valida mitu vastust)

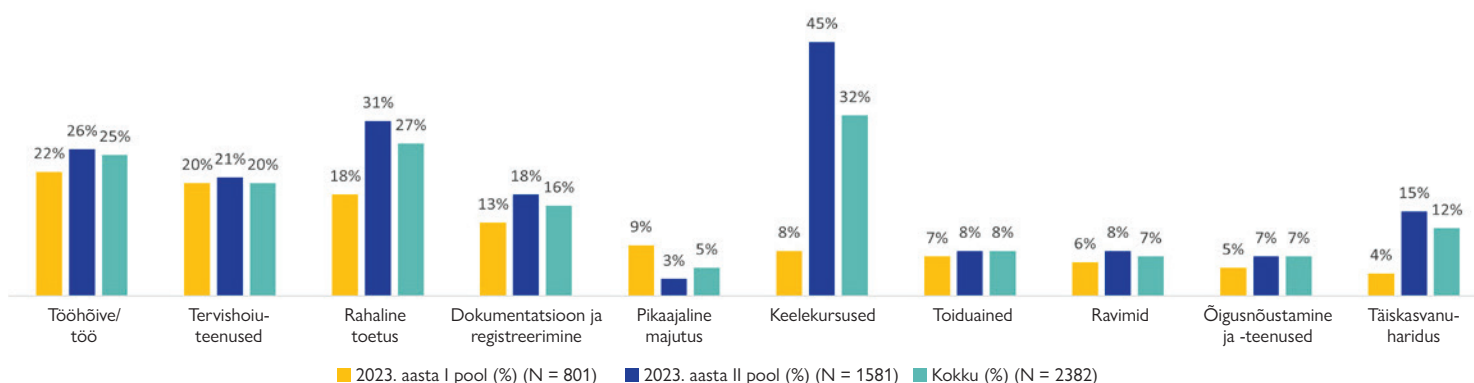
seda ei teadnud. Ainult 21% oli aga juba konsulaadiga ühendust võtnud.

5. Vahetud vajadused ja abi

Küsitlusel paluti vastajatel märkida oma esmatahtsad vajadused. Enim nimetati keeleõppe (32% vastanustest), rahalise toetuse (27%) ja tööhõivetoetuse (25%) vajadust. Samuti märkisid vastajad vajadust tervishoiuteenuste (20%), dokumentatsiooniga seotud

abi (16%), täiskasvanuhariduse (12%), toidu (8%), ravimite (7%), psühholoogilise nõustamise (7%) ja õigusabi (7%) järele. Lisaks ütles 27% vastanustest, et nad ei vaja vahetut toetust.

Joonis 17. Kümme tähtsamat vajadust, 2023 (%) (N = 2378; võimalik valida mitu vastust)

2023. aasta jooksul on vastajate esmatahtsad vajadused aasta esimese ja teise poole võrdluses märkimisväärselt muutunud. Esimese kuuekuu jooksul tõstis keelekursuseid esmajärjekorras esile vaid 8% vastanustest. Aasta teisel poolel kasvas see näitaja aga märkimisväärselt: 45% vastanustest pidas keelekursusi esmatahtsaks.

Samamoodi kasvas oluliselt nõudlus rahalise toetuse järele, 18%-lt esimesel poolaastal 31%-le teisel poolaastal.

Abi

75% vastanustest oli pärast oma esialgset ümberasumist Ukrainast saanud mingisugust humanitaarabi. Peamised saadud abi vormid olid vastajate seas (N = 1780) transporditoetus (84%), toit (76%), rahaline toetus (64%) ja keelekursused (47%). Lisaks sai 38% vastanustest majutustoetust, 24% riideid ja jalatseid ning 24%

Sarnast suundumust täheldati ka täiskasvanuhariduse vajaduse puhul, mis kasvas samal ajavahemikul 4%-lt 15%-le.

Seevastu ainult üks vajadus vähenes. Nõudlus pikaajalise majutuse järele vähenes 9%-lt esimesel poolaastal 3%-le teisel poolaastal.

Valdkonnad, kus on vaja abi saamise kohta teavet

9% (N = 222), kes ei olnud kindlad, kuidas abi saada, vajasisid peamiselt üldteavet (32%) ning teavet rahalise toetuse (29%), tervishoiuteenuste (18%), keelekursuste

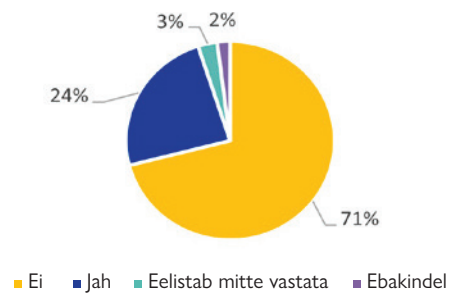
(16%), tööhõive (11%), dokumentatsiooniga seotud abi (10%) ja toidu (9%) kohta.

6. Probleemid sundrände sihtriigis

Ebavõrdse kohtlemise kogemused

71% vastanutest väidab, et nad ei ole oma teekonnale Eestis viibimise ajal kogenud mingisugust diskrimineerimist. Seevastu 24% vastanutest väidab, et nad on pärast Eestisse saabumist diskrimineerimist kogenud. Need kogemused olid kõige sagedamini seotud kiusamise ja alandamisega vene rahvusest inimeste poolt Eestis ning töö saamise ja tervishoiuteenuste kättesaadavusega.

Joonis 18. Teatatud ebavõrdse kohtlemise kogemus (%) (N = 2378)

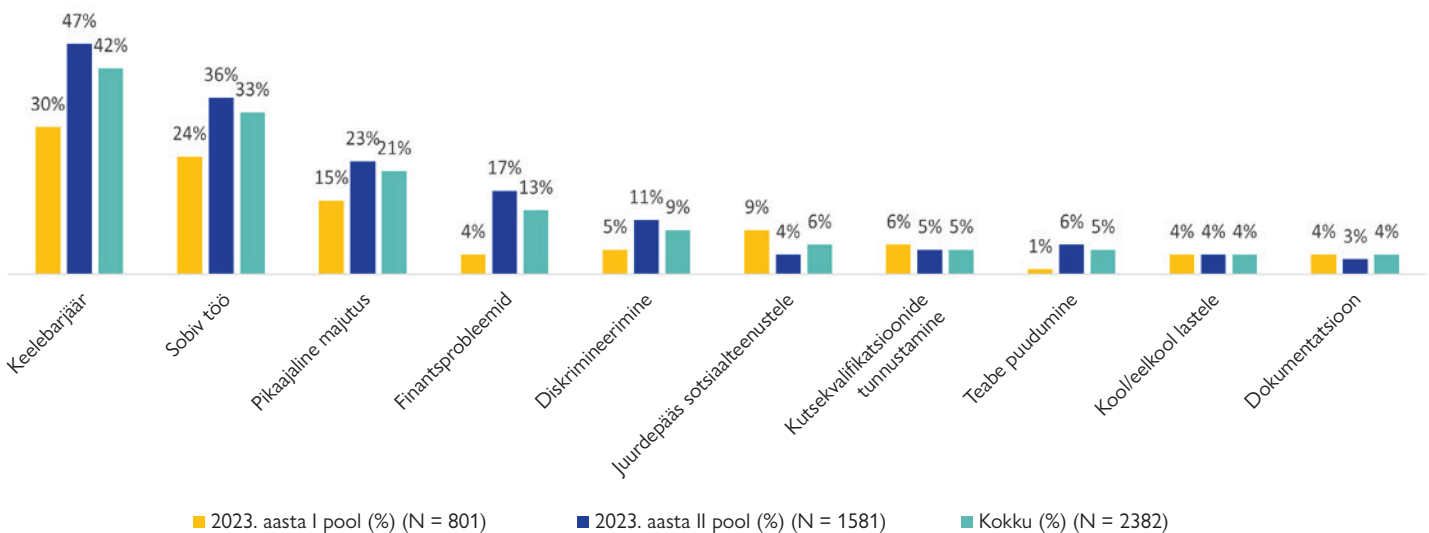

Kaasamisprobleemid

Vastajatelt, kes on Eestis elanud rohkem kui kolm kuud, küsiti, milliste kaasamisprobleemidega nad silmitsi seisavad. Nende vastajate (N = 1772) seas mainiti kõige enam keelebarjääri (42%), piiratud töövõimalusi (33%) ja eluaseme tagamist (21%). Muude probleemidena nimetati finantsprobleeme (13%) ja diskrimineerimisega

kokku puutumist (9%). Väiksem osa vastanutest osutas probleemidele, mis on seotud sotsiaalteenustele juurdepääsuga (6%), üldise teabe puudumisega (5%), haridust tõendavate dokumentide või oskuste tunnustamisega (5%), raskustega laste kooli registreerimisel (4%) ja dokumentatsiooniprobleemidega (3%).

Joonis 19. Kaasamisprobleemid (%) (N = 2378; võimalik valida mitu vastust) Seetõttu võivad protsendid ületada 100%

Aasta jooksul suurenesid teatud kaasamisprobleemid. Aasta esimesel poolel tõi keelebarjääri esile 30% vastanutest, kuid teisel poolel kasvas see näitaja märkimisväärselt, ulatudes 47%ni. Samamoodi tekitas sobiva töökoha otsimine esimestel kuudel probleeme 24%-le vastanutest ning aasta teisel poolel kasvas see näitaja 36%ni. Ka finantsprobleemid olid rohkem

levinud: esimesel poolaastal nimetas neid probleemiks 4% vastanutest, kuid teisel poolaastal 17% vastanutest. Siiski võis nende probleemide taustal täheldada positiivset suundumust. Sotsiaalteenuste kättesaadavus kui kaasamisprobleem vähenes 9%-lt 4%-le, mis näitab, et selles valdkonnas on aja jooksul tehtud edusamme.

7. Metoodika

TAUST

IOMi sundrände jälgimise maatriks (Displacement Tracking Matrix, DTM) on sundrände ja elanikkonna liikuvuse jälgimise ning järelevalve süsteem. Selle eesmärk on koguda, töödelda ja levitada korrapäraselt ning süstemaatiliselt teavet, et paremini mõista ümberasustatud isikute liikumist ja muutuvaid vajadusi nii kohapeal kui ka teel olles.

Alates 2022. aasta aprillist on IOMi sundrände jälgimise maatriks regulaarselt küsitlenud inimesi, kes elavad 11 riigis, mida hõlmab Ukraina piirkondliku pagulasküsimuse tegevuskava. Küsitluse eesmärk on parandada arusaamist nende profiilidest, sundrändemustritest, kavatsustest ja vajadustest. Küsitlust tehakse kuues Ukraina naaberriigis – Valgevenes, Ungaris, Poolas, Moldova Vabariigis, Rumeenias ja Slovakkias – ning viies teises Euroopa riigis, mida Ukrainast pärit pagulaste saabumine iseäranis mõjutab, sealhulgas Bulgaarias, Tšehhis, Eestis, Lätis ja Leedus.

Täiskasvanud Ukraina pagulastega (vähemalt 18aastased) tegi isiklike küsitlusi üheksa koolitatud loendajat. Küsitlused korraldati valitud kohtades (teabekeskused, humanitaarabi jaotamise punktid, majutuskeskused, transiidipunktid ja IOMi ruumid) 11 Eesti piirkonnas. Küsitlus on anonüümne ja vabatahtlik ning see tehakse pärast seda, kui vastajalt on nõusolek saadud. Vastajad võivad küsitluse igal ajal lõpetada. Eestis on küsimustik saadaval inglise, ukraina ja vene keeles ning eeliskeele määrab küsitletav ise. Analüüsimisel võetakse arvesse ainult täielikult täidetud küsitlusi.

Enne uuringu algust koolitas IOM kõiki loendajaid seoses sundrände jälgimise maatriksi standardite ja Kobo rakenduse kasutamisega, IOMi lähenemisviisiga rändajate kaitsele ja abistamisele, andmekogumise eetika ning teabe andmise ja kehtestatud suunamismehhanismiga.

KÜSITLUSEST

Eesmärk Parandada arusaamist Eestis elavate või Eestit läbivate Ukraina pagulaste profiilist, sealhulgas nende sundrändemustritest, kavatsustest ja vajadustest.

Asukoht ja läbiviimine Isikliku küsitluse tegi viis koolitatud loendajat, kes asusid valitud kohtades 11 Eesti piirkonnas. Küsitlused tehakse inglise, ukraina ja vene keeles mobiilirakenduse abil.

Sihtrühm Analüüsis keskendutakse Ukraina pagulaste vajadustele ja kavatsustele Eestis.

Piirkondlik andmete kogumine ja analüüs Küsitlust tehakse 11 riigis: kuues naaberriigis (Valgevene, Ungari, Poola, Moldova Vabariik, Rumeenia, Slovakkia) ja veel viies riigis (Bulgaaria, Tšehhi, Eesti, Läti ja Leedu), mida mõjutab Ukrainast pärit pagulaste saabumine.

PIIRANGUD

Valimi moodustamise raamistik ei põhinenud kontrollitud andmetel nende Ukraina pagulaste kohta, kes sisenesid kõigi maismaapiiripunktide kaudu või viibisid eri piirkondades, kus küsitlust tehakse, kuna puuduvad lähteandmed.

Loendajad paiknesid geograafiliselt eri asukohtades. Kuigi üldisi tulemusi ei saa pidada esinduslikuks, osutab sisemine järjepidevus andmete kogumisel igas riigis ja piirkondlikul tasandil sellele, et praeguse valimi moodustamise raamistikuga saadakse praktilise väärtusega tulemusi.

Kuigi püüti kajastada igat tüüpi asukohti, tuli välitööde tegelikul korraldamisel arvestada seda, et juurdepääs piiripunktile ning muudele transiit- ja peatumiskohtadele on erinev, ning seda, kas võimalikel sihtrühmadel on olenevalt isiklikest asjaoludest võimalik pühendada mugavalt 10–20 minutit küsimustikule vastamisele. Oma rolli mängivad ka muud tegurid, mis on rohkem seotud konkreetse koha ja ajavahemiku tingimustega, näiteks riiklike ametiasutuste tehtud korralduslikud muudatused riiki sisenemise ja transiitpiirkondades ning ilmastikuolud.

Sundrände jälgimise maatriks

Sundrände jälgimise maatriks on sundrände ja elanikkonna liikuvuse jälgimise ning järelevalve süsteem. Küsimustik on kujundatud nii, et see kajastaks sõja tõttu Ukrainast põgenevate mis tahes rahvusest pagulaste peamisi sundrändemustreid – päritoluriiki ja piirkonda. Selles kajastatakse vastajate ja nende võimaliku reisirühma demograafilist profiili; küsitakse kavandatava lõppsihtkohaga seotud kavatsuste ja küsitluse / esmase vastuvõtu riiki püsivalt jäämise väljavaadete kohta; sellega kogutakse teavet peamiste vajaduste kohta, mida vastajad peavad vestluse ajal kõige pakilisemaks.

Alates sõja puhkemisest Ukrainas on Ukraina naaberriikides ja teistes riikides, mida mõjutavad iseäranis Ukrainast saabunud sisserändajad ja pagulased, kasutatud mitut IOMi sundrände jälgimise maatriksi vahendit.

Lisateavet saate järgmiselt lingilt: <https://dtm.iom.int/responses/ukraine-response> Sundrände jälgimise maatriks on osa IOMi Global Data Institute'ist.